

DOI 10.36074/grail-of-science.20.12.2024.029

ДОСВІД ХОРВАТІЇ У ВІДНОВЛЕННІ ТУРИЗМУ ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Юр'єва Поліна Борисівна

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри економічної політики та сталого розвитку
Державний податковий університет, Україна

Купріянова Анастасія Олександрівна

здобувач вищої освіти факультету податкової справи, обліку і аудиту
Державний податковий університет, Україна

Анотація. У статті розглядається досвід Хорватії у відновленні туристичної галузі після військових конфліктів та його потенційне застосування в умовах України. Туризм є одним із найважливіших інструментів економічного відновлення, адже він сприяє залученню іноземних інвестицій, створенню нових робочих місць і підвищенню загальної конкурентоспроможності країни. Хорватія, яка значно постраждала під час війни, змогла відновити туристичну привабливість, спираючись на ефективну взаємодію державного і приватного секторів, активну міжнародну підтримку та інноваційні підходи до розвитку галузі. Особливу увагу приділено реконструкції інфраструктури, стимулюванню внутрішніх та зовнішніх інвестицій, а також формуванню позитивного іміджу країни на глобальному туристичному ринку. Україна, яка нині стикається з подібними викликами, може використати цей досвід для відновлення своєї туристичної галузі та її інтеграції у світовий контекст. Аналіз хорватського шляху відновлення демонструє важливість диверсифікації видів туризму, включаючи культурний, екологічний і гастрономічний туризм, а також роль державної політики в створенні сприятливого інвестиційного клімату. У статті висвітлюються як можливості, так і ризики, пов'язані з післявоєнною реконструкцією, зокрема важливість врахування локальних особливостей і потреб громад. На основі хорватського прикладу запропоновано практичні рекомендації для розробки стратегії відновлення туризму в Україні, яка забезпечить сталість розвитку галузі, сприятиме економічному зростанню та посиленню позицій України на міжнародному туристичному ринку. Головною метою створення успішної туристичної зони в Україні є формування сучасної, інноваційної та конкурентоспроможної туристичної індустрії, яка стане потужним інструментом не тільки для економічного зростання, але й для соціального відродження країни. Досвід Хорватії демонструє, що відновлення туристичного сектора може бути ключовим чинником у побудові нової національної ідентичності та зміцненні міжнародного іміджу країни.

Ключові слова: відновлення, туризм, досвід Хорватії, культурна спадщина, дестинація.

Відновлення туризму в Україні є надзвичайно важливою проблемою, оскільки туристичний сектор має значний вплив на економіку країни,

забезпечуючи зайнятість, розвиток інфраструктури та залучення іноземних інвестицій. Туризм також сприяє популяризації культурної спадщини та рекреаційно-природних ресурсів країни, що робить його ключовою складовою стратегії економічного зростання. Однак воєнні дії та нестабільність в Україні серйозно підірвали цей сектор, призвівши до втрати туристичних потоків, руйнування інфраструктури та зниження міжнародної довіри до країни як безпечного місця для відвідування.

Відновлення туризму після таких катастрофічних подій вимагає комплексного підходу, який включає не лише відбудову інфраструктури, а й активне просування країни як привабливої туристичної дестинації. У цьому контексті важливим є досвід інших країн, які пережили подібні конфлікти. Хорватія є яскравим прикладом успішного відновлення туризму після тривалого збройного конфлікту. Завдяки злагодженій роботі держави та приватного сектору, Хорватія зуміла відновити свою туристичну інфраструктуру, залучити міжнародні інвестиції та створити сприятливі умови для розвитку туристичного бізнесу, що перетворило її на популярну туристичну дестинацію. Досвід Хорватії може стати корисним орієнтиром для України в розробці ефективних стратегій відновлення туризму після війни [3; 5].

Після здобуття незалежності, Україна і Хорватія перебували в дуже різних політичних і економічних умовах, але обидві країни стикнулися з подібними викликами у сфері туризму. В Україні, яка після розпаду Радянського Союзу опинилася у стані глибокої економічної кризи, туристична галузь практично не розвивалася. Незважаючи на величезний потенціал у вигляді багатой культурної спадщини, унікальних природних ресурсів і привабливого географічного розташування, країна не могла повною мірою скористатися цими перевагами через брак інвестицій, нестачу сучасної туристичної інфраструктури та політичну нестабільність. Туризм залишався на периферії державної політики, а міжнародна спільнота не розглядала Україну як привабливу туристичну дестинацію. Відсутність належного маркетингу на світовій арені та обмежений доступ до іноземних ринків лише поглиблювали ці проблеми.

На відміну від України, Хорватія, яка також здобула незалежність на початку 1990-х, зіткнулася з жакливими наслідками війни за незалежність, що не тільки зруйнувала частину інфраструктури, а й негативно вплинула на репутацію країни як туристичної дестинації. Однак, після закінчення конфлікту, Хорватія почала активно відновлювати туристичну галузь, використовуючи досвід інших європейських країн, а також залучаючи міжнародні інвестиції та підтримку.

Процес становлення незалежної Хорватії відбувався у складних умовах військового конфлікту з Сербією, який тривав з 1991 до 1995 року. Проголошення незалежності 8 жовтня 1991 року стало одним із факторів початку війни. За час збройного конфлікту в Хорватії було зруйновано чимало історичних та культурних пам'яток. Так у старому місті Дубровник, який перебував під захистом ЮНЕСКО, було пошкоджено близько 70% будівель. Дубровник був внесений до списку об'єктів всесвітньої спадщини, що перебувають під загрозою, щоб привернути увагу до необхідності збереження

культурної спадщини [3]. Після закінчення війни Хорватія, за підтримки ЮНЕСКО та інших міжнародних організацій, розпочала відновлення Дубровника. Завдяки швидкій міжнародній реакції вже в 1998 році місто виключили зі списку об'єктів під загрозою. Основні реставраційні роботи завершили до 2005 року, відновивши численні історичні об'єкти та пам'ятки.

Відновлення туризму в Хорватії стало прикладом успішної стратегії, яка дозволила країні перетворитися на одну з найпопулярніших туристичних дестинацій Європи. Після війни за незалежність, що зруйнувала частину туристичної інфраструктури та підірвала репутацію Хорватії на міжнародній арені, країна розробила чітку політику відновлення туристичного сектору. Уряд країни зосередив зусилля на відбудові інфраструктури, зокрема готельної бази, транспортних мереж і прибережних зон, що були ключовими для залучення туристів. Пріоритетом також стало створення сучасних умов для туристів, таких як покращення сервісів, розвиток туристичних об'єктів та підвищення стандартів обслуговування. Важливу роль у відновленні галузі відіграла міжнародна підтримка та інвестиції, що дозволили не тільки прискорити процес відбудови, а й закласти основу для сталого розвитку туризму. Хорватія активно співпрацювала з Європейським Союзом та міжнародними фінансовими організаціями, які сприяли впровадженню інфраструктурних проєктів, а також підтримували розвиток малого і середнього бізнесу в туристичній сфері [1; 3].

Членство в ЄС у 2013 році сприяло додатковим інвестиціям та інтеграції в європейську економіку. Завдяки комплексному підходу, який включав міжнародну підтримку, ребрендинг та створення сприятливих умов для інвесторів, Хорватія змогла повернути туристів та забезпечити туризмом близько 15% свого ВВП, ставши популярним напрямком у Європі [5].

Окрему увагу було приділено визначенню пріоритетних напрямків розвитку, серед яких виділялися екологічний, культурний і пляжний туризм. Хорватія використала свою багату природну спадщину, національні парки, узбережжя Адріатичного моря, а також історичні міста, які є об'єктами культурної спадщини ЮНЕСКО, для залучення туристів різних категорій [6].

Особливий акцент був зроблений на розвитку екологічного туризму, який ставав дедалі популярнішим у світі, та культурного туризму, що базувався на просуванні хорватської історії та культурних традицій. Водночас, пляжний туризм залишався однією з головних приваб Хорватії, завдяки мальовничим прибережним зонам та чистим водам Адріатики, що стали магнітом для відпочивальників з усього світу. Відзнаки «Блакитний прапор», отримані за чистоту пляжів, підвищили привабливість країни як екологічно чистої дестинації, що відповідає зростаючому попиту на «зелені» подорожі. Водночас у центрі уваги опинилися історичні та культурні туристичні продукти, що просуvalи хорватську культуру, традиції та спадщину ЮНЕСКО.

Завдяки понад тисячі мальовничих островів і численним історичним пам'яткам, Хорватія стала однією з ключових середземноморських дестинацій для відпочинку. Уряд також інвестував у модернізацію транспортної та готельної інфраструктури, що сприяло покращенню сервісу та відповідало сучасним стандартам комфорту, що особливо приваблювало європейських туристів [3].

Інтеграція Хорватії до ЄС та сприятливий інвестиційний клімат дозволило країні доєднатися до міжнародних готельних мереж, круїзних компаній та туроператорів, що допомогло забезпечити притік капіталу та відвідувачів. Прийняті законодавчі акти створили умови для відновлення пошкоджених під час війни територій, що стимулювало розвиток нових курортів та об'єктів туристичної інфраструктури. Держава залучала іноземні інвестиції не лише на відновлення інфраструктури, а й на підтримку малого та середнього бізнесу, що створювало нові робочі місця та сприяло сталому економічному зростанню.

Завдяки комплексному підходу, зокрема ребрендингу країни як безпечної туристичної дестинації, Хорватія швидко відновила свій туристичний сектор. Результати цих зусиль помітні: кожного року мільйони туристів з Німеччини, Швейцарії та інших країн приносять значні доходи, що підтримують розвиток економіки та розширюють туристичну інфраструктуру [5].

Україна може багато чого запозичити з цього досвіду, адже, як і Хорватія, має багаті природні та культурні ресурси, які можуть стати основою для післявоєнного відновлення туризму. Ефективна співпраця з міжнародними організаціями, ребрендинг, відновлення інфраструктури та створення сприятливих умов для інвесторів можуть допомогти Україні відновити привабливість для туристів та стати конкурентоспроможною на міжнародному туристичному ринку.

Відновлення туризму в Україні є однією з ключових задач післявоєнного періоду. Країна володіє унікальними природними, культурними та історичними ресурсами, які можуть стати основою для сталого розвитку галузі. Однак туристична сфера стикається з багатьма серйозними викликами, що ускладнюють процес її відродження. Найголовнішою проблемою є масштабні руйнування інфраструктури, спричинені війною. Значних пошкоджень зазнали туристичні об'єкти, транспортні вузли та обслуговуючі сервіси, що створює суттєві бар'єри для повернення туристичних потоків навіть до регіонів, які наразі вважаються безпечними. Значне скорочення кількості внутрішніх і міжнародних туристів призвело до вагомих фінансових втрат, які негативно вплинули на пов'язані сектори економіки, такі як готельний бізнес, транспорт, громадське харчування та сфера обслуговування.

Додатковою перешкодою для відновлення туризму є втрата міжнародної довіри до України. Протягом тривалого часу країна асоціюється у світі виключно з військовими діями, що викликає у туристів побоювання щодо безпеки подорожей. Відсутність комплексної стратегії державної підтримки галузі та уповільнене відновлення зруйнованої інфраструктури посилюють цю проблему. Окрім того, політична нестабільність у країні лише збільшує ризики для потенційних інвесторів і туристів, які могли б обрати Україну як туристичний напрямок [4].

В умовах цих викликів першочерговим завданням для України стане ребрендинг на міжнародній арені. Необхідно змінити уявлення про країну як виключно «зону війни», звернувши увагу на її унікальні культурні, історичні та природні ресурси. Досвід Хорватії може стати показовим прикладом, адже після війни країна реалізувала масштабну рекламну кампанію. Її основною метою було підкреслити природну красу, спокій та унікальну автентичність, що сприяло зміні іміджу держави та відновленню туристичних потоків.

Для України може стати актуальним створення символічних маршрутів, які акцентуватимуть увагу на героїзмі українців і відродженні країни після війни. Наприклад, тематичні тури містами-героями, такими як Херсон, Буча, Ірпінь та Маріуполь, можуть стати цікавими для туристів завдяки своїй унікальній історії та емоційному значенню [3; 5].

Відновлення туристичної інфраструктури є ще однією ключовою умовою для успішного повернення туристичних потоків. Для цього необхідно спрямувати зусилля на реконструкцію транспортних вузлів, аеропортів, прибережних зон і культурних пам'яток, що є основними точками тяжіння для туристів. У цьому аспекті також можна звернути увагу на досвід Хорватії, яка відновила порти та транспортну інфраструктуру, забезпечивши доступність своїх туристичних локацій. Важливим напрямом має стати гарантування безпеки туристів, зокрема через проведення розмінування територій, які планується використовувати для туристичних цілей. Особливу увагу слід приділити прибережним зонам, де проведення ретельного аналізу та очищення територій від небезпек стане важливим кроком для забезпечення комфортного відпочинку.

Не менш важливим є питання фінансової підтримки галузі. Україна може запровадити прозорий фонд для відновлення туризму, який забезпечить справедливий розподіл коштів та залучення міжнародних інвестицій. Участь таких організацій, як ЮНЕСКО, може допомогти в реставрації культурних об'єктів та реалізації інших ключових проектів. Держава повинна також сприяти розвитку малого та середнього бізнесу у туристичній сфері. Наприклад, приватні готелі, екскурсійні агентства та ресторани є основою туристичної інфраструктури, яка створює робочі місця та сприяє економічному зростанню в регіонах. Для підтримки таких підприємств необхідно впровадити податкові пільги, субсидії, спеціальні програми фінансування та освітні ініціативи для підприємців [1; 2].

Євроінтеграція є вагомим чинником, який може позитивно вплинути на відновлення туризму. Приклад Хорватії демонструє, що членство в Європейському Союзі забезпечує доступ до європейських фондів, спрощення правил пересування туристів та інтеграцію до загальноєвропейського ринку. Для України євроінтеграція відкриває нові перспективи у залученні іноземних інвестицій, підвищенні стандартів туристичних послуг та активному просуванні країни на європейському ринку [4].

Важливою складовою розвитку є також використання сучасних цифрових технологій. Віртуальні тури зруйнованими пам'ятками, інтерактивні туристичні продукти та участь у міжнародних виставках і форумах допоможуть привернути увагу до туристичних можливостей України. Використання інновацій сприятиме підвищенню інтересу до країни та створенню нових способів залучення туристів.

Післявоєнне відновлення туризму в Україні потребує комплексного підходу, який включає гарантування безпеки, відновлення інфраструктури, залучення інвестицій, активну промоцію на міжнародній арені та підтримку малого бізнесу. Завдяки своїм природним, культурним і історичним багатствам Україна має всі шанси стати одним із провідних туристичних напрямків Європи.

Успіх цього процесу залежатиме від здатності держави, бізнесу та суспільства об'єднати зусилля для досягнення спільної мети - повернення України на світову туристичну карту [6].

Висновки та пропозиції. Після війни Хорватія успішно застосувала державну підтримку, залучила міжнародних інвесторів і просувала туристичний імідж країни на світовому ринку. Цей підхід є цінним для України, яка, як і Хорватія, має схожі виклики: відновлення інфраструктури, привернення туристичних потоків і поліпшення загальної привабливості.

Завдяки ефективному плануванню та використанню внутрішніх ресурсів, Україна має всі шанси на позитивний розвиток туризму після завершення військового конфлікту з РФ та безпекової стабілізації. Країна має значний потенціал у різних видах туризму - культурному, екологічному, медичному, рекреаційному. Після забезпечення безпеки Україна може привабити іноземних туристів, пропонуючи унікальне культурне надбання та природні багатства, зокрема Карпати, Чорне море та численні історичні пам'ятки.

Для ефективного відновлення галузі варто зосередитись на кількох аспектах. По-перше, необхідні інфраструктурні інвестиції та активна державна участь у створенні умов для розвитку малого та середнього бізнесу у сфері туризму. По-друге, важливо розробити комунікаційну стратегію, яка формуватиме імідж України як безпечного та привабливого напрямку для подорожей. Крім того, слід залучати міжнародну підтримку, розвивати партнерства з приватними інвесторами та співпрацювати з міжнародними експертами. Такий підхід створить основу для сталого відновлення та розвитку туристичного сектору України.

Список використаних джерел:

- [1] Васильєва, О. О., Домашенко, С. В. & Каптюх, Т. В. (2023). Перспективи розвитку туристичної галузі України у післявоєнний період. *Інфраструктура ринку*, 72, 185–191. http://market-infr.od.ua/journals/2023/72_2023/35.pdf.
- [2] Горчак, Р. (2024). Українська історіографія дослідження розвитку інноваційних технологій в туризмі України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, 66. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-46>.
- [3] Інститут аналітики та адвокації. (2022). *Дослідження практик відновлення країн після руйнації: Хорватія*. <https://iaa.org.ua/articles/doslidzhennya-praktyk-vidnovlennya-krayin-pislya-rujnacziyi-horvatiya/>.
- [4] Мотуленко, А. С., Романюк, М. О. & Корнюшенко, Т. С. (2024). Стратегічні напрями відновлення туризму в Україні у післявоєнний період. *Пріоритети розвитку національної економіки в умовах глобалізації*, 125-126. https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/14835/1/IK_ME%D0%92_%D0%A2_2024_03_27%20%D0%BE%D1%81%D1%82.pdf#page=125.
- [5] Терещук, М. (2023). Євроінтеграція Хорватії: досвід для України. *Правове регулювання євроінтеграційних суспільних відносин в Україні*, 55-58. <https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BAU/9111/1/Yevrointehratsii.pdf>.
- [6] Фастовець, О. (2022). Сфера туризму у повоєнний період: досвід для України. *Економіка та суспільство*, 40. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-43>.

CROATIAN EXPERIENCE IN TOURISM RECOVERY AND ITS APPLICATION IN UKRAINE

Yurieva Polina

Ph.D in Economic sciences, Associate professor,
Associate professor of the Department of Economic Policy and Sustainable Development
State Tax University, Ukraine

Kupriianova Anastasiia

Student of the Faculty of Tax Affairs, Accounting and Audit
State Tax University, Ukraine

Summary. The article discusses Croatia's experience in restoring the tourism industry after military conflicts and its potential application in Ukraine. Tourism is one of the most important tools for economic recovery, as it helps to attract foreign investment, create new jobs and increase the overall competitiveness of a country. Croatia, which suffered greatly during the war, was able to restore its tourism attractiveness based on effective interaction between the public and private sectors, active international support and innovative approaches to the development of the industry. Particular attention is paid to reconstructing infrastructure, stimulating domestic and foreign investment, and building a positive image of the country in the global tourism market. Ukraine, which is currently facing similar challenges, can use this experience to restore its tourism industry and integrate it into the global context. The analysis of the Croatian recovery path demonstrates the importance of diversifying tourism types, including cultural, ecological and gastronomic tourism, as well as the role of public policy in creating a favourable investment climate. The article highlights both the opportunities and risks associated with post-war reconstruction, including the importance of taking into account local characteristics and community needs. Based on the Croatian example, the article offers practical recommendations for developing a strategy for the restoration of tourism in Ukraine, which will ensure the sustainability of the industry, promote economic growth and strengthen Ukraine's position in the international tourism market. The main goal of creating a successful tourist zone in Ukraine is to create a modern, innovative and competitive tourism industry that will become a powerful tool not only for economic growth but also for the social revival of the country. Croatia's experience demonstrates that revitalising the tourism sector can be a key factor in building a new national identity and strengthening the country's international image.

Keywords: restoration, tourism, Croatian experience, cultural heritage, destination.